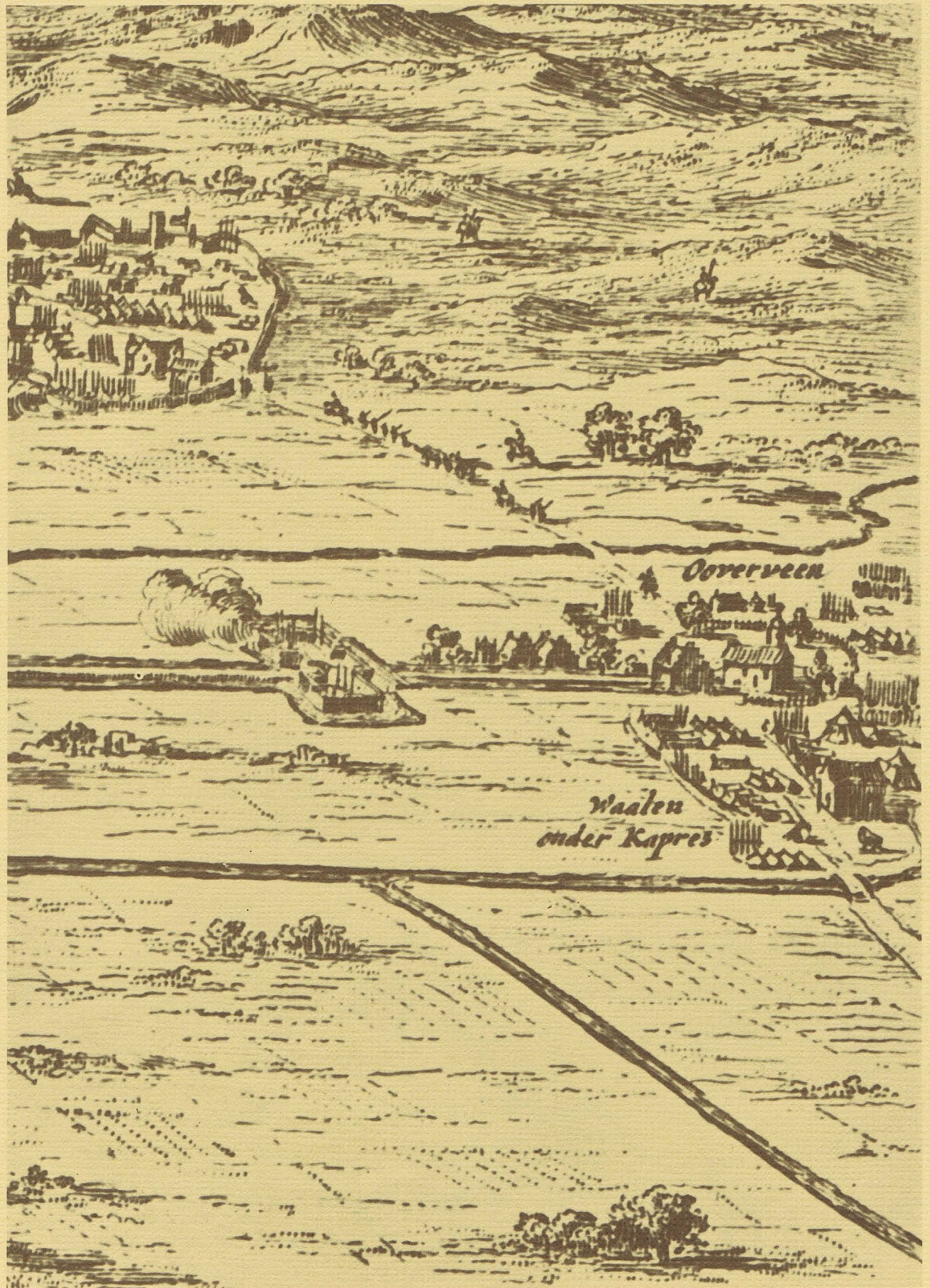

Overveen *Kapel-Statie-Kerk*

Overveen Kapel-Statie-Kerk

Overveens kerkelijk leven in de loop der eeuwen

Gedenkboek naar aanleiding van het 125-jarig bestaan van de
parochiekerk Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen te Overveen

door J.H.A. Nibbering

Inhoud

- Hoofdstuk 1: Vanaf de middeleeuwen tot 1697
- Hoofdstuk 2: De Overveense statie (1697-1856)
- Hoofdstuk 3: De Overveense parochie vanaf 1856
- Hoofdstuk 4: Het orgel in de kerk te Overveen

Hoofdstuk 1

Vanaf de middeleeuwen tot 1697

Het is zinvol om bij het 125-jarig jubileum van de parochiekerk Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen te Overveen in het kort een schets te geven van het kerkelijk leven in dit gebied van Kennemerland gedurende de laatste zeshonderd jaar. Voordat de toren van de Oude St.-Bavo in Haarlem een markant punt voor de wijde omgeving was geworden, lagen er in het gebied ten westen van Haarlem enkele kapellen. Behalve die op het kasteel Brederode werd er een gesticht te Santpoort. Het Huis ter Kleef, Berkenrode en Albrechtsberg (Petronellakapel) bezaten er elk ook een. Zuidelijker wordt in de grafelijke rekeningen een "pape uter Vogelsanc" vermeld. En ook is met zekerheid vast te stellen dat er in de late middeleeuwen een kapel te Overveen is geweest, gewijd aan Quirinus (een Romeinse martelaar-heilige), gesitueerd op de plek waar nu de parkeerplaats van hotel-café-restaurant Roozendaal ligt. Over het veen, bij het kruispunt van de Haarlemmerweg en de weg langs de duinen, werd een kapel opgericht en daar werd een kerkhof aan toegevoegd.

Volgens de rekeningen van de officiaal (1) van de aartsdiaken (2) van de Utrechtse dom werd in 1419 Coenradus Eyck aan de kapel van Tetrode aangesteld. Dit middeleeuwse Tetrode lag een aanzienlijk stuk ten zuidwesten van het huidige dorpscentrum van Overveen. In 1480/1481 luidt een vermelding: "institutio mri Johannis Cabebe, artium magistri et in jure baccalaurii ad. cap. S. Quirini, sitam in capella de Theroden, prope Harlem, vac. p(er)mort(em) domini Johannis Cabebe Keyserweerd", dat wil zeggen: een bericht over de aanstelling van de academisch gevormde Johannis Cabebe aan de Quirinuskapel in de omgeving van Haarlem.

Op 9-1-1512 bevestigde paus Julius II de door leken geschonken patronaatsrechten over de vicarie (3) van de St.-Quirinuskapel van Tetrode bij Haarlem.

Uit een stuk van 1587, dus na de hervorming (4), maken we op, dat de rechten in 1528 zijn overgegaan aan het Catharinagasthuis binnen Leiden.

In 1528 werd er ter gelegenheid van de "blijde incomste" van de nieuwe Utrechtse bisschop van "Vicaria de Tetroede in capella de Overveen" 3 Philipsguldens ontvangen.

In 1533 verschijnt voor schout en schepenen te Overveen Margriete van Rolland met haar zoon en voogd, met een schuldbekentenis op grond van 5 akkers zaailand (ten bedrage van 8 carolusguldens en 15 stuivers losrente) aan de kapelmeesters van de kapel te Overveen.

De rekeningen van het bisdom Utrecht spreken van een "vicaria de Tetrode in capella de Overveen" en dit is ook de betiteling van de kapel bij de oprichting van het bisdom Haarlem in 1559.

In belendingen van 1582 en 1583 wordt de "Capelle" in deze buurt nog vermeld, en zelfs in 1606 komt zij nog voor in Transportregisters (5). Ten noorden stond de herberg "In de Hoybarch" en aan de Herenweg het "Huis de Lely".

In deze tijd was de kapel allang buiten gebruik gesteld en ook al vervallen.

Begin van de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648)

Onder Karel V werd reeds in 1532 een verbod tot protestantse prediking te Zandvoort en elders afgekondigd, wat wijst op vroege ketterse activiteit. De godsdienst van de vorst moest de godsdienst van het volk zijn. Onder Philips II vond in 1566 (het jaar van de Beeldenstorm) in Overveen op zondag 21 juli een hagepreek (6) plaats met als predikant Pieter Gabriël, die daarop naar Alkmaar trok, terwijl de Alkmaarder Jan Aertz Mandemaker de volgende dag te Overveen kwam preken. Van de zijde der Haarlemse autoriteiten hadden de hageprekers weinig te vrezen, mits men buiten de stadsmuren en zonder vertoon van wapens aanwezig zou zijn. Wel werden op 26-8-1566 kerksieraden, ook uit de Quirinuskapel, veiligheidshalve elders op het Huis ter Cleef ondergebracht.

Tijdens het Beleg van Haarlem (1572/1573) lagen in dit gebied Waalse troepen (7) onder leiding van Capres achter het fort de Geyter ter hoogte van de herberg Het Haantje aan de Zijlweg en om het Schoutshuis te Overveen en onder leiding van Liques op de hoogte van het latere Elswout. Duitse troepen onder Polweiler op Rolland en te Aerdenhout.

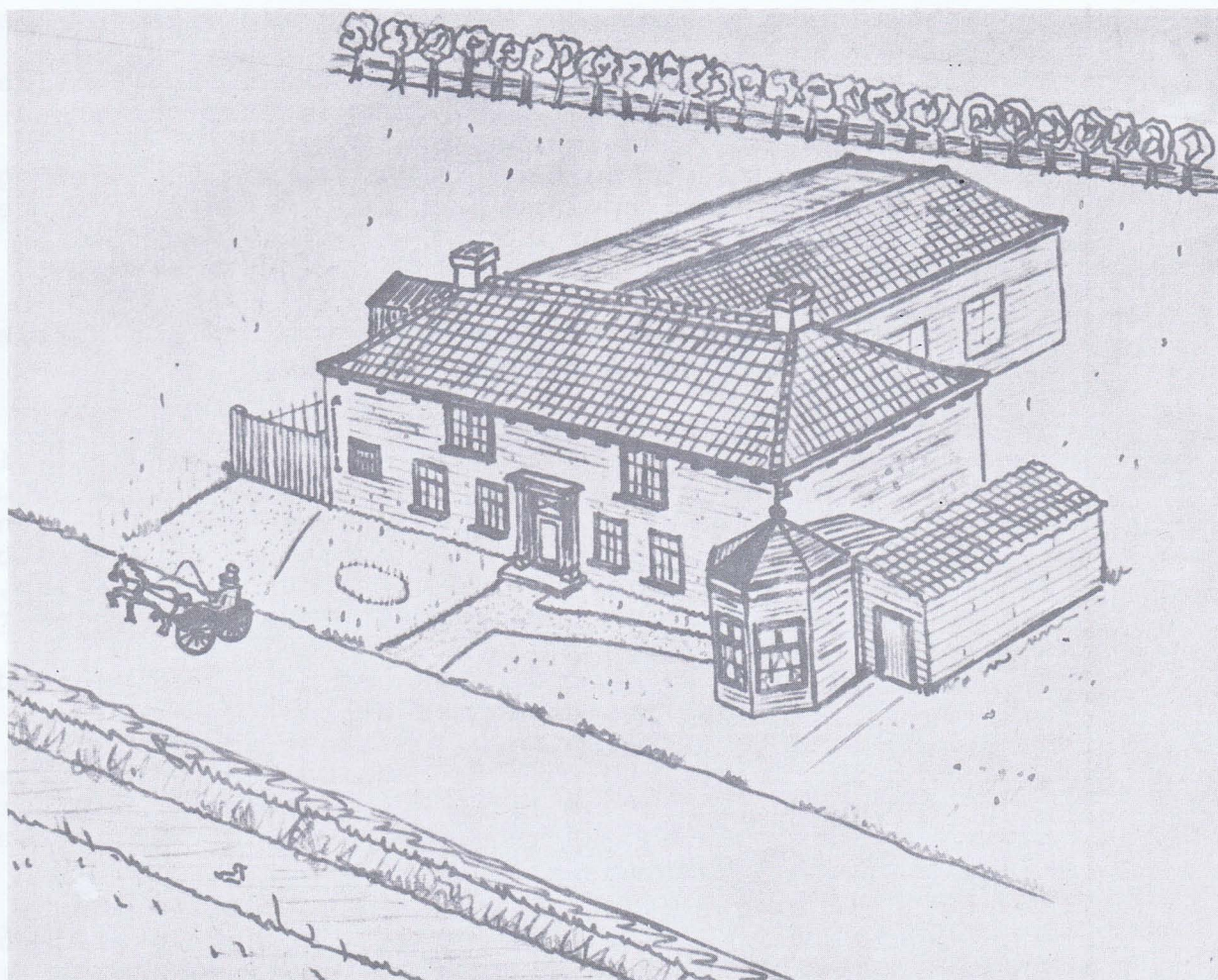
Op 13 juli 1573 worden Haarlem en omstreken aan de Spanjaarden overgegeven.

Volgens het in 1628 verschenen boek van Samuel Ampzing over de Haarlemse geschiedenis werd de kapel in 1572 door soldaten (geuzen) "gesmeten ende beroofd". Het Huis ter Cleef en het kasteel van Brederode zijn verwoest en tot ruïne vervallen en volgens alweer Ampzing zijn dorpen rondom Haarlem "deerlijk verwoest en vernielt".

Tot aan de Reformatie kon men ook in de oude Haarlemse St.-Bavo terecht. Vanaf de Reformatie tot 1697 kon men gebruik maken van schuilkerken in Haarlem en omgeving.

Hoofdstuk 2

De Overveense statie (1697-1856)

Schets kerk en pastorie van pastoor Hodenpijl

Vinden we voor 1700 slechts bij de gratie van schout of baljuw (8) oogluikend toegelaten diensten in schuilkerken, de positie der geestelijken wordt thans in overeenstemming met de toestand in heel Holland geregeld bij baljuwresoluties (9) van 1704 en 1732. Buiten zijn parochie mag een godsdienstig functionaris niet werkzaam zijn en binnen zijn parochie tegen vastgestelde prijzen.

Op 10 oktober 1651 vermelden de akten van het Haarlems kapittel: "De Santvordia sacellani orde bunt an possit inveniri domus et libertas habitationi pastoris in Overveen", dat wil zeggen dat er gezocht wordt naar een huis en een woonvergunning voor een pastoor in Overveen.

Maar het duurde tot 1692, voordat de Statie Overveen een aanvang nam.

In 1695 werd de kerk gebouwd. Het gebouwtje was zeer onopvallend achter de pastorie aan de Korte Zijlweg geplaatst en wel op een terrein van de latere weduwe Van Velsen.

In 1697 schijnt de bouw van kerk en pastorie gereed te zijn en wordt als eerste inwonende pastoor Arnoldi Hodenpijl genoemd, "primus inhabitans in Santvoort, Overveen en Bloemendaal", in

opdracht van de Apostolisch Vicaris van de Hollandse Missie, Petrus Codde.

Ook het bewaard gebleven doopboek geeft dit aan: "Nomina baptizatorum in Overveen, Bloemendaal en Zandvoort, per R.a.D. Arnoldum Hodenpijl, pastorem ab initio scilicet ab anno 1697 20 Februarii", dat wil zeggen: naamlijst van de dopelingen in Overveen, Bloemendaal en Zandvoort door de Eerwaarde Heer Arnoldi Hodenpijl, pastoor vanaf 20 februari 1697.

Genoemde Hodenpijl was van Rijswijk afkomstig en had te Keulen gestudeerd.

De Overveense statie strekte zich uit van de Zandvoortseweg tot aan het tegenwoordige Santpoortse station.

Het aantal katholieken van Overveen was tegen het einde van de zeventiende eeuw blijkbaar zodanig geworden, dat het stichten van een Overveense statie wenselijk werd. De bevolking was toegenomen, doordat in deze streek het bleken van linnen en garens een hoge vlucht nam. Hoewel in het begin van deze toeloop een groot deel van deze emigrant-blekers protestanten waren, uit het zuiden uitgeweken om hun geloof, kwamen er langzamerhand meer katholieken onder hen voor.

We moeten ons dit kerkgebouw annex pastorie zeer eenvoudig voorstellen. De kerk was aan en achter de pastorie gebouwd. Het was namelijk "eene kerk, waarbinnen de dienst Gods verricht mogt worden, doch slechts zoo, dat men van buiten niets kerkelijks kon ontwaren. Hierom stond zij van den openbaren weg verwijderd, achter het woonhuis en was met rode pannen gedekt, zoodat de kerk het aanzien had van eene schuur en de pastorie van eene burgerwoning".

De pastorie lag vrij dicht aan de weg, op het terrein vóór de huidige pastorie, terwijl de kerk, vernoemd naar St.-Bavo, op de plaats van de huidige pastorie stond.

Met een door Schmale geschilderd portret van Hodenpijl begint een reeks van pastoorsportretten, waaraan slechts twee pastoors ontbreken, namelijk van Bakker en Gertenscheidt.

De in 1710 overleden pastoor Hodenpijl werd opgevolgd door pastoor Christiaans, die tot aan 1751 het doop-trouwboek heeft geadministreerd (ook de periode onder pastoor Hodenpijl was door hem genoteerd, waarschijnlijk uit een ouder boek).

Onder zijn pastoraat werd door aanzienlijke leden der kerk een begin gemaakt met schenkingen. In de eerste plaats door een aantal blekers, die vanaf 1733 een eigen "blekerszolder" (een lange bank of ocksael onder de Singsolder) hadden. Uit bijdragen bij een priesterjubileum van pastoor Christiaans blijken onder andere de namen van Bijvoet, Rijnierse en Kops naar voren te komen.

In 1711 werd door de familie van de heer Suermont Luney en van Susteren de "silvere remonstransy" geschonken (10) en het jaar daarop door de heer Claude Loys de Suermont een geschilderde kruisdraging (dit schilderij hangt nog steeds in de pastorie). En in 1726 schonk de heer Hendrik Schout, notaris, een kelk met pateen (11).

Hoofdstuk 3

De Overveense parochie vanaf 1856

Portret van Arnoldus Gijsberti Hodenpijl, eerste pastoor te Overveen (1697-1710)

Ter gelegenheid van het zilveren priesterfeest in 1725 van pastoor Christiaans bracht men een bedrag van f 1312 en 12 stuivers samen, ter dekking van de kosten voor een nieuw altaar en orgel. Voornoemd altaar en orgel, benevens communiebank, doopvont en preekstoel hebben tot de bouw van de huidige kerk in 1856 dienst gedaan. Het altaar is daarna aan de kerk van Ooltgensplaat geschonken en het orgel aan Wieringen, waar het later vervangen is.

In 1751 begon Joannes Wijnands aan zijn dertigjarig pastoraat. Het bestuur van de Hollandse Missie berustte nu bij de Nuntius te Brussel, die door zeven Aarts priesters werd bijgestaan. Wijnands was een van hen. Zijn portret werd door Van Horstok (van geboorte Overvener) geschilderd.

Henricus Schellings (1781-1801) ondervond de zorgen, gepaard aan de weinig rooskleurige financiële toestand van de kerk. En de omwenteling door de Franse Revolutie in 1789 ging ook aan ons land niet ongemerkt voorbij. Stadhouder Willem V vluchtte naar Engeland, de Fransen gingen vanaf 1795 de lakens uitdelen.

Cornelius Bakker aanvaardde zijn ambt op 2-12-1801. Hij werd terstond geconfronteerd met een lege kas, en met meningsverschillen ten aanzien van de eigendomsrechten tussen arm- en kerkbestuur over de reeds genoemde lange bank of ocksaal. Pastoor Bakker vertrok in 1805 naar Purmerend.

Van 1806 tot 1813 was Ludovicus Quesnel pastoor. Wijbrands Hendriks, bewaarder van Teylers kunstschaten, portretteerde hem op uitnemende wijze. Met de financiën ging het nog niet best, de blekerijen gingen achteruit, giften waren welkom maar zeldzaam en de kerk moest nodig hersteld worden. De schulden bedroegen door het verval van de gemeente meer dan f 2000. Uit eigen middelen trachtte de goede herder de gaten te dichten.

Hugo Gertenscheidt verbleef van 1813 tot 1848 (Grondwet van Thorbecke) in de Overveense statie. Nicolaas Beets noemde hem een "goedhartigen pastoor". Onder zijn pastoraat horen we voor het eerst van "Koek en Prent". In 1836 vinden we in het Memorieboek der ontvangsten en uitgaven: "aan koek op Allerkinderdag 19 gulden 2 stuivers 8 centen en aan prentjens op Allerkinderdag 2 stuivers 4 centen".

Hij werd op het algemeen kerkhof begraven. Het katholieke kerkhof zou in 1851 aangelegd worden onder zijn opvolger Antonius Keil. Die leidde van 1848 tot 1854 de statie. Van geboorte protestant, ging hij later tot hetatholicisme over.

In 1853 konden de katholieken zich vrijer gaan ontplooien door de Nieuwe Wet op de Kerkgenootschappen. In opdracht van paus Pius IX vond het herstel der Kerkelijke Hiërarchie plaats (12), ondanks tegenstand van protestantse zijde.

Pastoor Keil onderhandelde met de bisschop over de bouw van een nieuwe kerk.

De financiële toestand van de statie was sterk verbeterd, doordat vooral de bloembollenkwekers via de opbrengst van voorjaarsveilingen hun steentje bijdroegen. Bollen werden geplant op een terrein aan de Korte Zijlweg.

Hoofdstuk 3

De Overveense parochie vanaf 1856

Aquarel uit 1860 van Craeyvanger

Gijsbertus Schoonderbeek (1854-1887) werd daarna door de nieuwe bisschop van Haarlem Mgr. Van Vree tot bouwpastoor benoemd. De statie was inmiddels tot parochie verheven. Op 9-11-1854 werden de eerste plannen voor de bouw gemaakt. Het neogotische bouwplan was van de architect Molkenboer en voor de verwerkelijking van de bouw werd door parochianen f 20.000 bijeengebracht. Na goedkeuring door de bisschop vond op 4-4-1855 in "Van Ouds het Raadhuis" de aanbesteding plaats. Wegens het overschrijden van de begroting van f 52.000 werd het werk in opbod gebracht van f 40.000 en uiteindelijk aan de laagste inschrijver Sebil gegund voor f 58.600. De reeds genoemde kerkveiling van bollen bracht de financiën nog meer op orde. De eerste veiling in april 1856 was succesvol en bracht ruim f 3500 op. Later werd dit bedrag minder en tenslotte kwam een einde aan dit gebruik.

Op 1-5-1855 werd de eerste steen gelegd, waarna op 22 mei de bisschop de hoeksteen wijdde en plaatste. Op 31 augustus werd de eerste kapbint bevestigd. Vierenzeventig mensen namen deel aan de bouw. Op 2 augustus 1856 werd de torenspits geplaatst met de zevenhonderd kilo zware klok. Deze klok zou in de Tweede Wereldoorlog door de bezetter geconfisqueerd worden. De plechtige kerkwijding door Mgr. Van Vree vond op 24 septem-

Reproductie van het schilderij van de kerkwijding in 1856

ber 1856 plaats. R. Craeyvanger uit Amsterdam kreeg de opdracht dit moment op schilderslinnen te vereeuwigen. Toen pastoor Schoonderbeek op 30-12-1857 zijn zilveren priesterfeest vierde, verzocht hij Craeyvanger een litho (13) te ontwerpen naar het schilderij van de inwijding. Deze litho werd

aan alle parochiegezinnen geschonken. Mgr. Van Vree ontving ook een exemplaar, met het verzoek de litho bij zijn voorgenomen bezoek aan de paus in Rome te overhandigen. Als dank schonk de paus een verguld zilveren pyxis (14) met de woorden: "Geef het aan de pastoor en vraag hem voor de paus te bidden".

In deze periode stond dus de nieuwe kerk naast de oude kerk en pastorie. Giften maakten het mogelijk de oude pastorie door een nieuwe te vervangen. De firma P. Rijnierse en Zoon voerde het ontwerp van Molkenboer uit en op 5 juni 1860 werd de nieuwe pastorie betrokken, op de plaats waar de oude kerk had gestaan. Op een sepiatekening (15) van Ekema kan men nog zien dat er een korte tijd twee pastoriegebouwen zijn geweest. Vlak na de afbraak van de oude pastorie maakte Craeyvanger een aquarel van de nieuwe situatie.

Nu de nieuwe gebouwen er stonden, werd het opportuun de inventaris aan te vullen. Via giften kon men het inwendige van kerk en pastorie verfraaien met onder andere een mahoniehouten ameublement in de zaal; door Baudri geschilderde glazen van het presbyterium (16); kazuifels; door Veneman gemaakte altaren, preekstoel, communiebank en bidstoelen. Voorts een mahoniehouten lessenaar; een marmeren fontein in de sacristie; een zilveren godslamp en niet te vergeten de door de familie Roozen-van Velsen geschonken en door Jan Brom ontworpen doopvont, die tijdelijk voor de wereldtentoonstelling te Parijs in 1900 werd afgestaan.

Voorname familie had ook het Maria-, Josef- en H. Hartbeeld geschonken en de door Brouwer geschilderde kruiswegstaties gefinancierd. Door de glasschilder Geuer werd de kerk geheel van gebrandschilderde glazen voorzien. En wat later werden de bruine altaren door Verdonck "wit" gemarmerd. De firma Ypma leverde in 1866 een nieuw orgel.

Tenslotte werd onder pastoor Schoonderbeek de grafkelder gebouwd, waarin voortaan de overleden Haarlemse bisschoppen bijgezet zouden worden. Mgr. Van Vree vond als eerste dáár zijn laatste rustplaats.

Toen pastoor Schoonderbeek in 1887 overleed, werd hij opgevolgd door Lambertus ten Brink.

Zijn eerste taak bestond uit het laten uitvoeren van bepaalde reparaties aan de kerk, waarbij tevens de doopkapel en het portaal werden aangebouwd.

Teneinde de bouw van het zusterhuis, de kosterswoning en de meisjes- en jongensschool mogelijk te maken, werd van Henrica van Velsen voor f 16.000 de grond om kerk en pastorie aangekocht, waarna zij dat bedrag genereus aan het kerkbestuur schonk, zodat door deze schenking de financiering van deze gebouwen was veiliggesteld.

Naast deze ondernemingen kwam ook Duinrust onder de Lambertusstichting tot stand.

Tevens werden nog andere giften aan de kerk gedaan, onder andere een kazuifel; dalmatieken (17); altaarschellen; een zilveren lessenaar; de stenen vloer van het priesterkoor; zil-

veren canonborden (18) en een doopvonthek. En tenslotte werden kerk en pastorie in 1912 door elektrische verlichting in het zonnetje gezet.

Op 27-11-1924 overleed pastoor Ten Brink.

Als elfde pastoor verscheen Gerardus van Niekerk. Mede onder zijn leiding werden verbeteringen aan kerk en pastorie aangebracht. Stenen paden vervingen de houten vloer in de kerk. De kerkstoelen werden verkocht; nieuwe banken geplaatst; de verwarming werd aangelegd; de preekstoel verplaatst naar de eerste pilaar en een bijsacristie werd achter het priesterkoor gebouwd. Het kerkhof werd vergroot en de vijver voor de pastorie gedempt. Een kerst- en paastriптик (19) werden aan de kerk geschonken, en Han Bijvoet ontwierp glas-in-loodramen voor de spreekkamer en de pastoorskamer. In deze periode kwam ook het parochiehuis "Domi" tot stand.

In de jaren van de Tweede Wereldoorlog had pastoor Van Niekerk onder andere zijn zorgen over een eventuele vordering door de bezetter van de parochiële scholen, wat uiteindelijk tóch is geschied. Een dankdienst in 1945 met zang van onder anderen Jo Vincent luidde een droevige periode uit.

Pastoor Theodorus van Galen, benoemd in 1947, zette zich in voor de uitbreiding van de jongensschool en zorgde dat de in de oorlog geroofde klok vervangen werd door een grote en een kleinere klok. Levinus Tollenaar creëerde een paastriптик en maakte ook de gebrandschilderde ramen in de sacristie en de bisschoppelijke grafkelder.

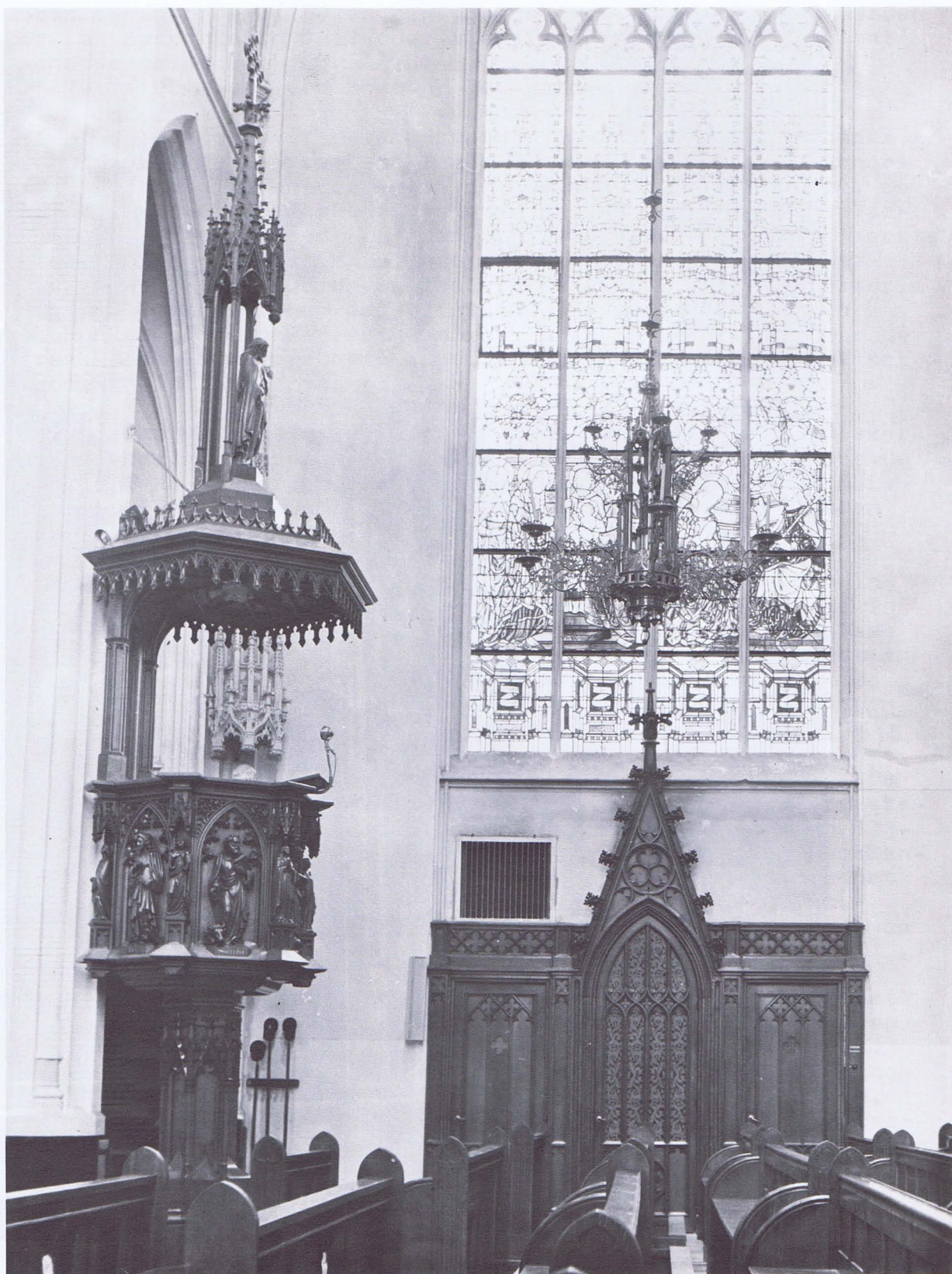
Eeuwfeest van de kerk

In september 1956 werd het eeuwfeest van de kerk gevierd. De pontificale hoogmis (20) werd door Mgr. Huibers in een feestelijk versierd Godshuis gecelebreerd. De heren Jan en Leo Bijvoet droegen de zorg voor de inrichting van de herdenkingstoonstelling in Domi. De dag daarop verzorgde Jan Mul op het herstelde orgel het kerkconcert, met zang van Jo Vincent. En vanaf dit jaar zou na zonsondergang een neonkruisfiguur op de torenspits zijn licht gaan verspreiden.

Het volgende jaar nam pastoor Ten Velthuis zijn intrek in het Overveense. Tijdens zijn pastoraat namen de zusters na jaren trouwe dienst in 1960 afscheid van school en Mariagesticht. Tevens beëindigde Jan Mul, organist en dirigent van het zangkoor sinds 1930, zijn werkzaamheden. Als componist had hij, tezamen met Albert de Klerk en Herman Strategier (de zogenaamde "Drie Jongelingen") een belangrijk aandeel in de vernieuwing van de Nederlandse kerkmuziek. Hij schreef vijftien missen en een volledige verzameling van alle wisselende gezangen voor het gehele kerkelijke jaar. Vooral dit laatste werk is uniek in de geschiedenis van de kerkmuziek. Het Overveense kerkkoor had van dit alles de primeur. Jan Mul overleed in 1971. Zijn opvolger is, sinds 1960, de huidige organist Nico Waasdorp. In 1962 ging het vroegere Duinrust van de Lambertusstichting definitief in handen van het Rijk over. Aanvankelijk bejaarden-

Vooraanzicht van de kerk

De fraai bewerkte preekstoel

tehuis, in de oorlogsjaren door de Duitsers gevorderd, ná mei 1945 interneringskamp voor N.S.B.'ers met tenslotte als laatste bestemming Marinehospitaal. In het later gebouwde Oldenhove en de Rijk zouden bejaarden zich verzorgd weten.

Het nu door de zusters verlaten Mariagesticht werd in 1963 als jeugdherberg "De Zanderij" in gebruik genomen. En drie jaar later werden drie lokalen van de meisjesschool gerenoveerd om in de toekomst tot kleuterklassen te gaan dienen.

Als tot nu toe laatste parochieherder werd in 1967 de Hageveldse doctorandus in de klassieke talen, Hendrik van Duin, benoemd.

Pastor Frans Thijssen assisteerde vanaf 1972 tot aan zijn overlijden in 1980 vol plichtsbesef in de parochiewerkzaamheden.

Om de inspraak van leken te bevorderen, deed na gehouden verkiezingen in 1968 ook in deze contreien een parochieraad zijn intrede, als gevolg van de ontwikkelingen tijdens en na het Vaticaanse concilie.

Teneinde tot een aanpassing aan een eigentijdse liturgie te komen, vond men het wenselijk tot een reorganisatie van het kerkinterieur over te gaan, met andere woorden: het inwendige van het gebouw hier en daar te wijzigen. Onder toezicht van de heren Verspaandonk en Hartemink vond de uitbreiding van het priesterkoor plaats; het hoofdaltaar kreeg de functie van sacramentsaltaar; aan de altaartafel zou de eucharistie gevierd worden en de Mariakapel kreeg achter in de kerk een plaats. De kruiswegstaties werden weggemetseld en de preekstoel verdween.

Op 4/5 april 1970 werd de vernieuwde kerk op plechtige wijze in gebruik genomen, waarbij bisschop Zwartkruis aanwezig was.

Nog in datzelfde jaar vond de noodzakelijke restauratie van het orgel plaats, vakkundig uitgevoerd door de firma Schreurs.

In oktober 1971 was het alweer vijftig jaar geleden dat de Aloysiuschool gesticht werd. Op feestelijke wijze herdachten ouders en kinderen dit heuglijke feit.

In het kader van de monumentenwet werd het kerkgebouw in 1974 op de monumentenlijst gezet.

Op 18-5-1980 werd in een smaakvol versierde kerk het feit herdacht dat pastoor Van Duin zijn veertigjarig priesterschap en zijn twaalf en een halfjarig pastoraat vierde. Met zijn belangstelling voor mensen, vooral voor zieken en bejaarden, heeft hij zich tussen duin en stad een eigen plaats verworven. Een wielerronde van Overveen zou hij op zijn tweewieler met ruime voorsprong winnen.

Interieur kerk

Het fraaie orgel

Hoofdstuk 4

Het orgel in de kerk te Overveen

Het orgel dateert van het jaar 1866/1867; het contract vermeldt de datum 4 januari 1866. De bouwer is Lodewijk Ypma te Alkmaar, terwijl de fraaie neogotische kas een ontwerp is van L. Veneman, die onder andere ook de altaren en biechtstoelen had ontworpen. De twee beelden op de consoles (21) aan het orgelfront stellen voor paus Gregorius de Grote (rechts) en de H. Benedictus. Een engelenfiguur, die aan de voorkant middenonder was bevestigd, is nog aanwezig (opgeslagen in de bijsacristie). De meeste pijpen in het front zijn niet-sprekend. Op de orgelkas is het volgende chronogram (22) te lezen, waarin het jaartal 1867 met Romeinse cijfers is vermeld: "aDJUVet organUM praeCes eCClesIas" (moge het orgel de gebeden van de kerk ondersteunen). Het orgel had achttien registers (23), verdeeld over twee manualen (24); het pedaal was aangehangen, volgens mechanisch systeem. De aankoopssom bedroeg f 4760.

Een zeer ingrijpende en absurde verandering vond plaats in het jaar 1900, namelijk wijziging in een pneumatisch overbrengsysteem, hetgeen betekende: een andere speeltafel en andere windladen enzovoort; alleen het pijpwerk en de kas bleven behouden. Wel plaatste men enige registers voor het pedaal, waartoe een ontsierende uitbouw van de kas nodig was.

De laatste omvangrijke restauratie kwam gereed in het jaar 1970. De firma Adema (Hubert Schreurs) stelde onder andere een nieuwe speeltafel op en verving het pneumatische systeem door het elektropneumatische, hetgeen een grote verbetering is. Enkele nieuwe registers werden geplaatst ter vervanging van enkele stemmen uit 1900. Jammer genoeg is om financiële redenen niet het gehele plan uitgevoerd. Het orgel heeft nu 23 sprekende registers en telt 1316 pijpen.

Slotwoord

Geraadpleegde literatuur

Na deze kroniek van personen, feiten en gebeurtenissen, moge dank en waardering uitgesproken worden ten aanzien van allen die, hetzij in het openbaar, hetzij anoniem, hun bijdrage hebben geleverd of nog leveren aan het welzijn van de parochie Onze Lieve Vrouw Onbevlekt Ontvangen te Overveen.

September 1981

Historia 1697-1956 _____ J.A.M. Bijvoet
Privé-archief _____ J.A.M. Bijvoet
Archief parochiekerk
Bloemendaal. Proeve ener streekgeschiedenis _____ Pier Hoekstra

Met dank voor de bijdragen van de heren Waasdorp en Prenen
Copyright omslagfoto: archief Haarlem
Copyright foto orgel: A.J.M. Nelissen

Vormgeving: Roland van Helden/Mieke Brandenburg
Lithografie: Elmes bv, Bloemendaal
Druk: Amicitia bv, Bloemendaal

Tekst- en woordverklaring

1. Officiaal: bisschoppelijk rechter, die in naam van de bisschop de rechtsmacht uitoefent.
2. Aartsdiaken: vroeger geestelijke, die de bisschop in de uitoefening van zijn ambt bijstond of hem verving.
3. Vicaria: ambtsgebied, rechtsgebied.
4. Hervorming: Reformatie in de zestiende eeuw (protestantisme).
5. Transportregisters: documenten aangaande rechtsoverdracht van onroerend goed.
6. Hagepreek: bijeenkomst van protestanten buiten de stadsmuren.
7. Waalse en Duitse soldaten: huurlegers in dienst van de Spaanse opperbevelhebber Don Frederik, zoon van de hertog van Alva.
8. Baljuw: ambtenaar, door de landsheer of de heer van een heerlijkheid met de rechtspraak in een zekere landstreek belast.
9. Resolutie: besluit, beslissing.
10. Remonstransy: monstrans, gouden of zilveren versierd vaatwerk met ronde opening, waarin de hostie zichtbaar ter aanbidding wordt uitgesteld.
11. Pateen: kleine gouden of vergulde schotel, bestemd om er de hostie op te laten rusten.
12. Herstel der Kerkelijke Hiërarchie: vanaf 1853 nieuwe bisschoppen kunnen benoemen, bisdommen oprichten en parochies stichten.
13. Litho: prent in steendruk.
14. Pyxis: eigenlijk palmhouten doosje. Klein, kelkvormig vat, waarin de hostie naar zieken buiten de kerk gedragen wordt.
15. Sepia: bruine waterverf.
16. Presbyterium: priesterkoor.
17. Dalmatiek: soort tuniek, liturgisch overkleed.
18. Canon: gedeelte van de mis van Sanctus tot Pater Noster.
19. Triptiek: uit drie delen bestaand schilderij, drieluik.
20. Pontificale hoogmis: plechtige eucharistieviering.
21. Console: uitbouwsel.
22. Chronogram: jaartalvers.
23. Register: orgelstem; de gezamenlijke, elkaar opvolgende pijpen, die tot dezelfde stem behoren.
24. Manuaal: handklavier (tegenover pedaal).

